

مدیریت کنونی اقتصاد جهانی

عادالانه و منطبق با اصول مردم‌سالاری جهانی نیست

دغدغه و نگرانی راجع به جهانی شدن فقط مربوط به کشورهای در حال توسعه نیست، بلکه کشورهای پیشرفته نیز درباره آن نگرانی‌هایی دارند و سعی می‌کنند آن را در مسیر دلخواه خود هدایت کنند.

آقای محمد شریعتمداری وزیر بازرگانی در همایش «جهانی شدن اقتصاد» که به همت نمایندگی تمام‌الاختیار تجاری جمهوری اسلامی ایران و مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی برگزار شد، ضمن بیان مطلب فوق گفت: در سال‌های اخیر مطالب زیادی درباره جهانی شدن گفته شده و یا به رشته تحریر درآمده، ولی با این همه باید گفت که هنوز زوایای این پدیده به درستی مکشوف نشده است.

وی افزود: جهانی شدن فرصت‌ها و چالش‌هایی را فراروی هر یک از کشورهای جهان قرار می‌دهد، هر چند که این پدیده، پدیده جدیدی نیست، ولی جهانی شدن در عصر ما دارای ویژگی‌های خاصی است که آن را از موارد قبلی متمایز می‌سازد.

وزیر بازرگانی ضمن بیان تاریخچه این بحث گفت: اولین موج

جهانی شدن بین سال‌های ۱۹۱۴-۱۸۷۰ اتفاق افتاد و موتور محرکه آن پیشرفت‌های حاصله در امر حمل و نقل و کاهش تعرفه‌ها بود که این عوامل زمینه‌ساز استفاده بهتر و مولدتر از زمین‌های بکر و دست‌نخورده شد.

وی در ادامه گفت: موج دوم جهانی شدن مربوط به سال‌های ۱۹۵۰ تا ۱۹۸۰ است که ویژگی آن ادغام کشورهای غنی در یکدیگر بود. اما موج اخیر جهانی شدن که حدود دهه ۱۹۸۰ آغاز شد و تا به امروز ادامه دارد، در آینده نیز به سرعت آن افزوده خواهد شد که مبتنی بر پیشرفت‌های فناوری در حمل و نقل و ارتباطات و اطلاعات است.

وی تصریح کرد، هر چند این پدیده یک حقیقت غیرقابل اجتناب است، ولی باب استفاده بهینه و تبری جستن از مضار آن مسدود نیست. عصری که ما در آن زندگی می‌کنیم، تحت تأثیر شدید این پدیده و آزادسازی تجاری و همبستگی متقابل بین کشورها و کوچکتر شدن دنیا به علت پیشرفت‌های فناوری قرار دارد.

این پدیده‌ها هر کدام بر یکدیگر تأثیر گذارده و در عین حال از یکدیگر تأثیرپذیر هستند. وی گفت: در فرآیند جهانی شدن بازارها به صورت عمیقی درهم آمیخته‌اند و بر یکدیگر تأثیر متقابل دارند.

آقای شریعتمداری ادامه داد: امروزه سیاست‌های اقتصادی کشورها بر ممالک دیگر جهان خیلی زودتر از گذشته تأثیر می‌گذارد و ویژگی این پدیده در عصر ما، کاهش هزینه حمل و نقل، موانع تجاری کمتر، انتقال سریع‌تر عقاید و افکار بین مردم جهان و نقل و انتقال سریع‌تر و بیشتر فناوری و سرمایه و نیروی کار و به تبع آن مهارت‌هاست.

وزیر بازرگانی ادامه داد: با رشد فناوری در اثر جهانی شدن اقتصاد، می‌توان از این پدیده به نفع بشریت استفاده کرد. ولی باید گفت که علیرغم دستاوردهای مثبت، با کمال تأسف در عمل مشاهده می‌شود که اقتصاد امروز جهانی از ابعاد انسانی تهی بوده و به اختلافات اقتصادی و اجتماعی در سطح جهانی دامن زده و

جهانی شدن فقط منافع اندکی از مردم جهان را تأمین نموده است.

وی گفت: پدیده جهانی شدن به حق نگرانی و دغدغه‌های جدیدی را در ارتباط با افزایش نابرابری‌ها در سطح جهانی، تغییر در ساختار قدرت در جهان و نیز دگرگونی در هویت فرهنگی کشورها به وجود آورده است. جهانی شدن برندگان و بازندگان را چه در سطح ملی و چه در سطح بین‌المللی به دنبال دارد. بنابراین چالش اصلی که فراروی جامعه جهانی و ملت‌ها قرار دارد، این است که ترتیبی اتخاذ نمایند که از طریق اتخاذ سیاست‌های متقن و سنجیده از این پدیده و با وضعیت غیرقابل اجتناب به نفع تأمین حداکثر رفاه عادلانه بشریت استفاده نمایند و آن را با مقتضیات انسانی سازگار سازند.

آقای شریعتمداری تصریح کرد: پدیده جهانی شدن، چه در سطوح ملی و چه در سطح بین‌المللی احتیاج به مدیریت دارد. مدیریت فعلی اقتصاد جهانی عادلانه و منطبق با اصول مردم‌سالاری جهانی نیست و این امر خود به دغدغه‌ها و نگرانی‌های ناشی از جهانی شدن دامن می‌زند.

وی افزود: عده‌ای قلیل از این پدیده بهره‌افر می‌برند و در مقابل سهم دیگران با از این پدیده به طور کلی منفی است و یا ابدأ قابل قیاس با دسته اول نیست.

وزیر بازرگانی جهانی شدن را فرآیندی پیچیده دانست که بر جنبه‌های مختلف زندگی همه مردم جهان تأثیر می‌گذارد.

وی در ادامه گفت: پدیده جهانی شدن حقیقتی است که چه بخواهیم و چه نخواهیم، وجود دارد و بر اقتصاد جهانی تأثیرگذار است. مسأله‌ای که مطرح می‌شود، این است که شرایط برخورد کشورها با این پدیده چگونه باید باشد. همان‌طور که در سطوح ملی، علی‌رغم مزایای مترتب بر عملکرد بازار نمی‌توان صرفاً به آن نیروها اتکا داشت، و در بیاری از موارد نارسایی‌های بازار، زبان‌هایی را به بار می‌آورد و بایستی آن را هدایت نمود، فرآیند جهانی شدن نیز بایستی مورد هدایت قرار گیرد تا استفاده بهینه از آن حاصل و از معایب آن اجتناب شود.

وزیر بازرگانی در ادامه گفت: هدایت جهانی شدن در سطح جهانی، بدون مشارکت فعال کلیه کشورها در تصمیم‌گیری در این باره بی‌معناست. در این ارتباط متأسفانه باید خاطر نشان نمود که سهم کشورهای در حال توسعه در مدیریت جهانی شدن به هیچ‌وجه در خور آنان نیست. وی افزود: این کشورها ۸۵ درصد جمعیت جهان را در خود جای داده‌اند، ولی سهم ناچیزی در اداره جهانی شدن اقتصاد دارند. تصمیم‌گیری‌های فعلی در زمینه مسایل عمده اقتصاد جهانی در

نهادهای مالی بین‌المللی نظیر صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی صورت می‌پذیرد و رأی‌گیری در این سازمان‌ها، مبتنی بر ملاحظات سیاسی و معیارهای قدرت اقتصادی است.

وی در خصوص دیگر سازمان‌های دخیل در امر جهانی شدن اقتصاد گفت: سازمان دیگری که پیشبرنده اهداف جهانی شدن اقتصاد است، سازمان جهانی تجارت است. این سازمان نیز قادر به هدایت مؤثر این پدیده نیست، زیرا اولاً سازمان مزبور فعلاً بر خلاف نام آن یک سازمان جهانی نیست، چون کشورهای بزرگی از جمله روسیه و کشور خود ما در آن عضو نیستند و ثانیاً تجربه عملکرد این سازمان تاکنون حاکی از این است که کشورهای در حال توسعه در این سازمان بیشتر قاعده و قانون‌پذیر هستند تا قاعده و قانون‌ساز.

وزیر بازرگانی در خصوص لازمه‌های مدیریت خوب پدیده جهانی شدن اقتصاد در بعد داخلی گفت: لازم است کشورها به خوبی ابعاد و زوایای آن را بشناسند و محدودیت‌ها و مزیت‌های خود را در ارتباط با آن شناسایی و آنگاه استراتژی بهینه را تنظیم نمایند. انجام این امور با گوشه‌گیری و عزلت‌طلبی امکان‌پذیر نیست و کشورها باید فعالانه با این پدیده برخورد نمایند.

وی در خصوص اقدامات انجام شده در مورد مدیریت جهانی شدن

جهانی شدن نگرانی‌هایی وجود دارد و اشکال هم ندارد که نگرانی داشته باشیم. اما نباید فقط نگرانی‌های نابجا را در جامعه گستراند.

وی با طرح این سؤال که در برخورد با پدیده جهانی شدن اقتصاد، ما می‌خواهیم چه بکنیم، گفت: آیا با طرح این سؤال می‌خواهیم خودمان را مطرح کنیم و برای جهانی شدن حرفی زده باشیم، یا این که می‌خواهیم برای خودمان راه‌حلی پیدا کنیم.

وی افزود: آیا می‌خواهیم در محفل روشنفکری، مدیریتی و سیاسی خودمان حرفی زده باشیم و موضعی داشته باشیم یا اینکه در واقعیت خارجی پدیده جهانی شدن اقتصاد اثری داشته باشیم؟

وی در ادامه گفت: می‌توان علیه جهانی شدن سیل دشنام را سرازیر کرد و یا این که برای آن غزل‌سرایی نیز نمود، اما آیا این حرف‌ها در واقعیت این پدیده در حال حرکت تأثیری ندارد؟

دکتر نهاوندیان با بیان وقایع تاریخی ایران در مقابل غرب در خصوص روی آوردن به تحولات گفت: وقتی در یک طرف دنیا رنسانس در حال شکل‌گیری بود، ما چه کردیم؟

وی افزود: در زمان بروز رنسانس، جمعی از نخبگان ما از ترس برخی لطمات در مقابل آن موضع گرفتند و آن را نفی، تحریم و

شده از تجربیات سایر کشورها در فرآیند الحاق خود به سازمان جهانی تجارت استفاده شده است.

همچنین گزارش رژیم تجاری ایران که از ملزومات اساسی برای آغاز مذاکرات الحاق است، تهیه شده و کارشناسان زبده و متخصص که همگی حداقل دارای درجه کارشناسی ارشد هستند، طی دو دوره آموزشی برای انجام مذاکرات تربیت شده‌اند.

آقای شریعتمداری در پایان سخنانش ضمن تقدیر از آقای دکتر نهاوندیان نماینده تام‌الاختیار تجاری جمهوری اسلامی ایران و کارکنان این نمایندگی گفت: می‌توانم این مژده را بدهم که با کمک محققان و همکاری صمیمانه مراجع ذیربط اقدامات مربوط به آغاز مذاکرات الحاق عزتمند، از هر جهت فراهم است و به مجرد رفع مانع سیاسی موجود، وزارت بازرگانی و نمایندگی تام‌الاختیار تجاری برای آغاز این مذاکرات از آمادگی لازم برخوردار می‌باشند.

وی افزود: به جرأت می‌توان گفت این دوراندیشی را هیچ یک از کشورهای در حال توسعه برای آغاز مذاکرات نداشته‌اند.

این گزارش حاکی است در ادامه این همایش، آقای دکتر محمد نهاوندیان نماینده تام‌الاختیار تجاری جمهوری اسلامی ایران و رییس همایش، طی سخنانی گفت: در بحث

در ایران گفت: دولت جمهوری اسلامی ایران خوشبختانه مساعی ثمربخشی را برای استفاده بهینه از فرصت‌های مثبت جهانی شدن انجام داده است، ولی هنوز راه درازی در پیش است و سومین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، سیاست جهش صادراتی و مقررات‌زدایی و منطقی کردن تعرفه‌های گمرکی، حذف انحصارات و اصلاح ضوابط و مقررات سرمایه‌گذاری - که همگی در راستای استفاده بهینه از فرصت‌های جهانی شدن و زمینه‌ساز ادغام بیشتر در نظام تجاری چندجانبه قرار دارد - تأکید شده است.

وی در ادامه گفت: از آنجایی که یکی از اقدامات اساسی برای بهره‌گیری از اهداف جهانی شدن اقتصاد، آزادی‌سازی تجاری است و متولی اصلی این امر نیز سازمان جهانی تجارت می‌باشد. لذا وزارت بازرگانی و نمایندگی تام‌الاختیار تجاری اقدامات وسیع و پر دامنه‌ای را برای شناخت این سازمان، موافقتنامه‌های آن و نیز الزامات عضویت در آن از مدت‌ها قبل آغاز نموده است.

وزیر بازرگانی در ادامه گفت: بدین منظور جهت زمینه‌سازی آغاز مذاکرات و تحصیل حداکثر بهره از آن کوشش فراوانی به عمل آمده و مطالعات وسیعی صورت پذیرفته است، به طوری که در مطالعات انجام

تکفیر کردند و جمععی از غرب‌رفته‌ها نیز چنان شیفته غرب شدند که از موی سر تا ناخن پا فرنگی شدند و به مردم کنار گذاشتن دین، فرهنگ ملی و هویت قومی را تجویز کردند.

وی در ادامه گفت: شاید بتوان گفت که نفی گروه اول، زمینه‌ساز تسلیم گروه دوم نیز شد.

دکتر نهاوندیان با بیان وظیفه نخبگان در قبال تحولات گفت: نخبگان جامعه وظیفه دارند راه‌حل ایجابی ارائه دهند نه آن را نفی کنند.

نماینده تام‌الاختیار تجاری کشورمان افزود: ما کدام موضع ایجابی را در مقابل این نقطه تحولات اتخاذ کرده‌ایم، آیا نخبگان جامعه برای پاسخ به نیاز جامعه در خصوص همراهی یا عدم همراهی پدیده جهانی شدن می‌خواهند پاسخ ایجابی بدهند یا با ابراز موضع سلبی می‌خواهند وجدان خودشان را راحت نمایند؟

وی با بیان این که نگرانی‌های مربوط به جهانی شدن فقط گریبانگیر ما نیست، افزود: غربی‌ها نیز خود نگران فرآیند جهانی شدن هستند، زیرا اکنون اکثر بازیگران صحنه اقتصاد جهانی، دیگر دولت‌ها نیستند، بلکه شرکت‌های چندملیتی هستند.

وی افزود: جهانی شدن دارای سه ساحت فرهنگی، سیاسی و اقتصادی

است که تمام این عرصه‌ها به یکدیگر وابسته‌اند.

وی ادامه داد: عدم توجه به هر یک از این ابعاد و نشناختن آنها، نشناختن بعد دیگر است، اما باید توجه داشت که حکم این سه بعد نیز لزوماً یا یکدیگر یکسان نیست.

وی گفت: توصیه‌هایی که در بعد فرهنگی پدیده جهانی شدن می‌شود، لزوماً منطبق با نسخه اقتصادی نیست و متأسفانه ما در جامعه‌مان برعکس عمل کرده‌ایم، یعنی در بعد فرهنگی با حسرت‌فزایی اشتیاق ایجاد کرده‌ایم.

رییس همایش جهانی شدن اقتصاد گفت: فرهنگ‌های اروپایی که بالاترین درجه همگرایی اقتصادی را در دنیا دارند، آیا هویت ملی‌شان محدود شده است یا زبان‌هایشان از بین رفته است؟

وی گفت: در بحث جهانی شدن نگرانی‌هایی وجود دارد و اشکال هم ندارد که نگرانی داشته باشیم، اما نباید نگرانی‌های نابجا را در جامعه گستراند و خوب است جامعه علمی و متخصصین اقتصادی در این مورد در جامعه دانش‌افزایی کنند.

دکتر نهاوندیان ریشه بسیاری از این نگرانی‌ها را عدم اطلاع کافی دانست و افزود: این که کسی بگوید با پیوستن به سازمان جهانی تجارت بلافاصله صنعت خودرو ما از بین

می‌رود و مضمحل می‌شود، نادرست است، زیرا اگر کسی سندهای سازمان جهانی تجارت را خوانده باشد، می‌داند که برای یک کشور در حال توسعه دو دوره چهارساله و یک دوره دوساله دوران حمایت از صنعتی که ضرر اساسی دیده، پیش‌بینی شده است.

وی در خصوص بحث یارانه‌ها برای اعضای سازمان جهانی تجارت گفت: اینکه بعضی از افراد می‌گویند و روزنامه‌ها تیر می‌کنند که با پیوستن ایران به این سازمان یارانه‌ها حذف می‌شود، پس نان گران می‌شود، حرف نادرستی است، زیرا حذف یارانه‌هایی که در سند سازمان پیش‌بینی شده، یارانه‌های تولیدی و صادراتی است و کسی با یارانه‌های مصرفی مخالف نیست.

در این همایش دوازده علاوه بر سخنرانی‌های به عمل آمده توسط مسؤولین، مقالات تخصصی در قالب چهار پانل، تحت عناوین «رویکرد نظری جهانی شدن اقتصاد»، «جهانی شدن اقتصاد و تحولات بازار»، «نقش و جایگاه تریبالات منطقه‌ای در اقتصاد جهانی» و «پیامدهای جهانی شدن اقتصاد بر ایران» توسط صاحب‌نظران ارائه و مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

